

უსაფრთხოების ექსპერტთა კავკასიის აკადემია
რეკომენდაციები COVID 19-ით გამოწვეული რისკების
შესამცირებლად (დოკ. ვერსია: 1.1 / თარ. 01,04,2020)
ავტორი: ლაშა პატარაია

რეკომენდაციები **COVID 19**-ით გამოწვეული რისკების შესამცირებლად

რეკომენდაციები COVID 19-ით გამოწვეული რისკების შესამცირებლად

დოკ. ვერსია: 1.1

1 აპრილი, 2020

COVID 19-ით გამოწვეული პანდემიის პირობებში საქართველოს ჯანდაცვის, უსაფრთხოების, ეკონომიკის სფეროებში და სრულიად ქვეყნის განვითარებაში გაჩნდა კოლოსალური რისკები, რომლებზეც გვჭირდება ზუსტი ხედვა. მიუხედავად უამრავი ეფექტური ნაბიჯისა, რომელიც უკვე გადაიდგა მთავრობის მიერ, ყველა აღნიშნული დარგის ექსპერტიზას უნდა მოეყაროს თავი, გასაგებ, რაციონალურ და ანალიზზე დაფუძნებულ გეგმაში, რომელიც მკაფიოდ უნდა ასახავდეს არსებულ გამოწვევებთან გამკლავების გზებს, როგორც საგანგებო მდგომარეობის პირობებში, ისე პანდემიის შემდგომ ვითარებაში სამოქმედოდ. აღნიშნულ დოკუმენტში მოკლედ არის წარმოდგენილი ძირითადი რეკომენდაციები ამგვარი გეგმის შესამუშავებლად, რომლებიც მზად ვართ წარმოვადგინოთ დეტალური, სიღრმისეული ანალიზი დაინტერესებულ მხარეებთან და შესაბამის სამთავრობო ორგანიზაციებთან. გამოვთქვამთ მზაობას ვითანამშრომლოთ ყველა ინდივიდთან, თუ ჯგუფთან, რომელიც დაინტერესებულია პრობლემის გადაწყვეტაში შეიტანოს საკუთარი წვლილი და გააჩნია ამის შესაძლებლობა.

ენერგეტიკა

პანდაცვა

ტრანსპორტირება

ეკონომიკა

თავმოღვაწეობა

საჯანმრთელო

საქვები

სამშენებლო უსაფრთხოება

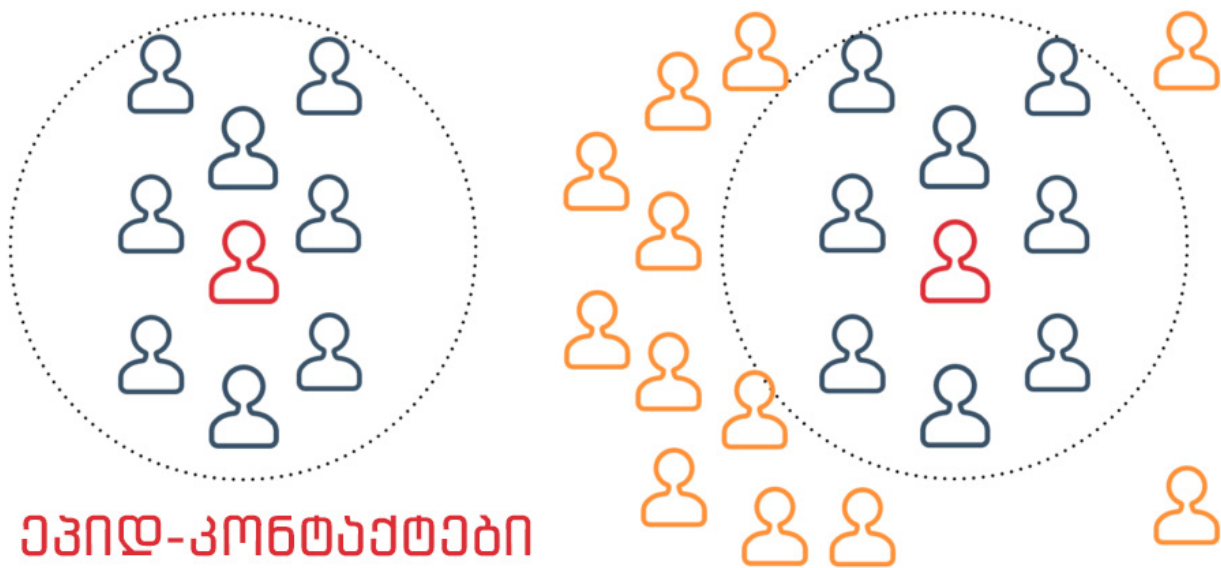

კომუნიკაცია

1. კრიტიკული ინფრასტრუქტურის დაცვა და პროცესების უწყვეტობა

მნიშვნელოვანია შემუშავდეს გეგმა, რომელიც მიმართული იქნება ქვეყნის კრიტიკული ინფრასტრუქტურის დაცვასა და შესაბამისი პროცესების უწყვეტობაზე. გეგმები უნდა დამუშავდეს თითოეული ობიექტისთვის ინდივიდუალურად, გამომდინარე მისი სამუშაო სპეციფიკიდან. მეგალითად, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების მართვის ცენტრის „112-ის“ თანამშრომელთა დისტანციურ რეჟიმზე გადართვის შესაძლებლობა.

1.1. საგანგებო მდგომარეობის დროს ფატალური შეიძლება იყოს მოსახლეობაში პანიკისა და შიშის გაჩენა, ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ ქვეყნის სპეციალურმა სამსახურებმა იმუშაონ შეუფერხებლად. 112-ის შენობაში ასეულობით ადამიანი იყრის თავს და მორიგეობს. არსებული ინფრასტრუქტურა მაღალ რისკიანია და ერთი ადამიანის ინფიცირების შემთხვევაშიც, შეიძლება შეიზღუდოს საპატრულო, სასწრაფო დახმარების, სამაშველო და სახანძრო უსაფრთხოების სერვისების მიწოდება.

2. ეპიდ-კონტაქტების კონტროლი

საგანგებო მდგომარეობისა და ე.წ. კომენდანტის საათის პირობებშიც კი შესაძლებელია ახალი, დაუდგენელი წყაროს კლასტერების გაჩენა. ეპიდემიოლოგები ამის დადგენას ძირითადად ინდივიდუალური გამოკითხვით ახდენენ, რაც ჭარბი შემთხვევების პირობებში ვერ იქნება ეფექტიანი. ამ ნაწილში რეკომენდაცია იქნება გამოყენებულ იქნეს სპეციალური აპლიკაცია ან და შსს ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს შესაძლებლობები. ქვემოთ წარმოგიდგენთ რამოდენიმე ვერსიას, ამ პრობლემის გადასაწყვეტად.

2.1. შეიქმნას სპეციალური აპლიკაცია სმარტფონებისა და მობილური

მოწყობილობებისათვის, რათა მაქსიმალური სიზუსტით აღირიცხოს ეპიდ კონტაქტები. ამასთან დაკავშირებით, შესაბამისი საინფორმაციო კამპანიის გატარება მაღალი სამოქალაქო პასუხისმგებლობის შესახებ, რათა მაქსიმალურად მოხდეს მისი ათვისება. აპლიკაციას, უნდა შეეძლოს GPS სიზუსტით მომხმარებლებისგან დამოუკიდებლად მოაგროვოს ინფორმაცია ერთმანეთთან კომუნიკაციის შესახებ და საჭიროების შემთხვევაში, ეპიდემიოლოგებს წარედგინოთ გავრცელების ახალი წყაროების მიტიგაციისთვის.

2.2. ანალოგიური ფუნქციების დამატება ასევე შესაძლებელი არსებულ აპლიკაციებშიც და ასეთი არაერთია. თუნდაც, იგივე 112-ის სპეციალური აპლიკაცია რომელიც უკვე ატვირთულია Apple App Store-სა და Google Play Market-ზე.

2.3. ზემოთ აღნიშნული ამოცანების შესრულებამდე ან მათ პარალელურად, რეკომენდებულია შსს-მ გამოიყენოს ოპერატიულ ტექნიკური სააგენტო და სხვა მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებები განსაკუთრებულ შემთხვევებში ასეთი კონტაქტების დასადგენად.

3. ინფიცირების რისკები სავაჭრო ობიექტებში:

ე.წ. კომენდანტის საათის გამოცხადება გამოიწვევს დღის საათებში მოსახლეობის ნაკადის მატებას, როგორც ქვეითების, ისე ავტომობილების. პირველ რიგში ნაკადი გაიზრდება სავაჭრო ობიექტებთან. ყველაზე მეტი ზრდა მოსალოდნელია სასურსათო მაღაზიებსა და ე.წ. სუპერმარკეტებში. ამგვარად, მნიშვნელოვანია კონკრეტული ზომების სწრაფად მიღება.

3.1. პირველი სწრაფად რეაგირებადი ზომაა პოლიეთილენის ბარიერების დამზადება და დარიგება სავაჭრო ობიექტებში, საღარო სივრცეების იზოლაციისთვის. მსუბუქი მეტალის ჩარჩოზე გასაშლელი ბარიერები მცირე ფანჯრით საღარო სივრცეებისათვის. თანამშრომელთა ინფიცირების რისკების პრევენციისთვის ობიექტებმა უნდა გადახედონ მათ გრაფიკს, გამართონ ადგილზე სადუზინფექციო საშუალებები, ყველას თხოვონ დაიცვან რეკომენდაციები.

3.2. შესამუშავებელია გეგმიური გრაფიკი სადუზინფექციო სამუშაოებისათვის სავაჭრო ობიექტებზე. საქართველოში არსებობს არაერთი კომპანია, რომელიც ამ სფეროში კომპეტენტურია და გააჩნია შესაბამისი რესურსები. მაგალითად, ის კომპანიები, რომლებიც ემსახურებიან რესტორნებსა და კაფე-ბარებს. შესაძლებელია მათი მობილიზება და ჩართვა სავაჭრო სივრცეების გეგმიურ დუზინფექციაში.

3.3. სახელურები, კარები და სხვა ზედაპირები ასეთ სივრცეებში განსაკუთრებულ საფრთხეს წარმოადგენს. შემუშავდეს ინსტრუქცია ამგვარ რისკებთან მიმართებაში, რომელიც შეიძლება ითვალისწინებდეს კარის ღია მდგომარეობაში დატოვებას და რიგის მართვას მსუბუქი ბარიერული კონსტრუქციით.

3.4. მაღაზიები, რომლებიც განთავსებულია მრავალსართულიანი კორპუსების პირველ სართულზე დამატებითი რისკს ატარებს, რადგან ზედა სართულების ფანჯრებიდან, აივნებიდან და კორპუსის მაცხოვრებლებისგან არ აზღვევს მაღაზიის რიგში მდგომ ადამიანებს.

3.5. ნაღდი ფული ვირუსის გავრცელების წყარო შეიძლება იყოს. საფინანსო-ეკონომიკური პროცესების ინიცირება, კომერციული ტრანზაქციების დროს ნაღდი ფულის საჭიროების შესამცირებლად.

4. კრიმინალური ვითარება

უნდა ველოდოთ, რომ არსებული სიტუაცია გარკვეულწილად წაახალისებს კრიმინალს და შესაბამისად, მზად უნდა იყოს კრიმინალური პოლიცია - პრევენციულად დაამუშაოს შესაბამისი ზომები, რაც გულისხმობს არსებული ოპერატიულ-ტექნიკური საშუალებების გააქტიურებასა და ოპერატიული ვითარების შესაბამისად მოქმედებას. კრიმინალის საფრთხის მატება უშუალოდ მოქალაქეებთან მიმართებაში იმდენად არ არის მოსალოდნელი, რამდენადაც ავტომობილებზე, სავაჭრო ობიექტებზე, ბენზინ-გასამართ სადგურებზე და სხვა ობიექტებზე სადაც ნაღდი ფული შეიძლება ინახებოდეს.

4.1. მიკროსაფინანსოების, სალიზინგო კომპანიების, ლომბარდების და ვალის ამომღების სამსახურების დროებით შეჩერება, რათა არ წაახალისდეს კრიმინალი.

4.2. მოსახლეობის ფსიქოლოგიური მდგომარეობა კრიზისულ ვითარებაში კრიტიკულად მნიშვნელოვანია და უნდა ველოდოთ ამ მიზეზების გამო ისეთი კრიმინალური ტენდენციების გაღვიძებას, როგორიც ვანდალიზმია.

5. შეზღუდვების გამკაცრების რისკები

მოსახლეობისათვის გადაადგილების, პროდუქტების შეძენისა და სხვა უფლებების შეზღუდვა კრიზისულ მდგომარეობაში უკავშირდება მრავალ რისკს. მათ შორის, მოსახლეობის სოციალური პირობების გათვალისწინებით შესაძლებელია გახდეს რიგ შემთხვევებში კრიმინალის მოტივი.

5.1. ამიტომ მნიშვნელოვანია, სამხედროების, საზოგადოებრივი ჯგუფებისა და ბიზნეს სექტორის ჩართვა ისეთ სოციალურ პროცესებში, როგორიცაა მოსახლეობის საკვები პროდუქტებით მომარაგება.

5.2. ამავე ნაწილში მიზანშეწონილია კომუნალურ გადასახადებზე დაწესდეს შეღავათები, რათა მოსახლეობის იმ ნაწილს, რომელსაც ეხლა უნარჩუნდება ფინანსური ვალდებულებები და არ აქვს შესაძლებლობა შემოსავლის გარეშე გაჩერდეს თვითიზოლაციაში, არ მოუხდეს რადიკალურ ზომებზე წასვლა.

6. საპალუტო და ბიზნეს მანიპულაციების კონტროლი

დიდ ტრანზაქციებზე ეროვნულმა ბანკმა და ფინანსთა სამინისტროს ანალიტიკურმა დეპარტამენტმა გააკონტროლონ არაკეთილსინდისიერი პირები, რომლებიც სარგებლობენ შექმნილი მდგომარეობით და ხელს უწყობენ ლარის გაუფასურებასა და ეკონომიკურ რყევებს.

ლარის ამგვარი გაუფასურება მხოლოდ მიმდინარე პანდემიით და ობიექტური მიზეზებით არ არის გამოწვეული. ქვეყანაში არსებობენ ჯგუფები და ინდივიდები, რომლებიც ამას ხელოვნურად აპროვოცირებენ საკუთარი სარგებლის მისაღებად. იგივე შეიძლება ითქვას საწვავისა და პირველადი მოხმარების პროდუქციის ფასებზეც. ამ ეტაპისთვის მთავრობამ მაქსიმალურად უნდა გააკონტროლოს და ანალიზი გააკეთოს ამ პრობლემებზე.

7. სტრატეგიული კომუნიკაციის ჯგუფის შექმნა

სტრატეგიული კომუნიკაცია: მოსახლეობაში შიშის და პანიკის პრევენცია, სამოქალაქო უსაფრთხოება, ეკონომიკური უსაფრთხოება და მათ შორის მნიშვნელოვანი სამთავრობო და ჯანდაცვის რესურსის ეფექტიანად გამოყენება. რეკომენდებულია შეიქმნას სპეციალური ჯგუფი, რომელიც ორიენტირებული იქნება სტრატეგიულ კომუნიკაციებზე (უწყებათაშორისი, მათ შორის ჯანდაცვის, ეკონომიკისა და უსაფრთხოების კომპეტენციებით).

7.1. საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე დროებით დაწესდეს შეზღუდვა, რადგან საჯარო ინფორმაციის გაცემის ვალდებულების გამო ცდება მნიშვნელოვანი ადამიანი რესურსი.

7.2. დადგინდეს განსაზღვრული საათი ყოველდღიური ბრიფინგისათვის, რომელსაც ეს ჯგუფი წაიყვანს.

7.3. ამავე ჯგუფმა მოსახლეობისთვის უნდა მოიძიოს გავრცელებულ რეკომენდაციები და მიაწოდოს მას მულტიმედია ფორმით, რათა იოლად აღსაქმელი იყოს. მათ შორის ინფორმაცია მითებზე და ცრუ კამპანიებზე, რომლებმაც შეიძლება დააზიანოს მოქალაქეთა ჯანმრთელობა. მაგალითად, თვითმკურნალობის მოწოდებით და ასევე კიდევ უფრო ავნოს ეკონომიკა, სხვადასხვა პროდუქციაზე ჭარბი ხელოვნურად გენერირებული მოთხოვნით.

8. კომუნიკაცია საპატრიარქოსთან

კანონის უზენაესობა სახელმწიფოებრიობის ფუნდამენტური პრინციპია და ნიშნავს თანასწორობას მის წინაშე. მსოფლიო პანდემიისა და ლოკალური ეპიდემიისას შესაბამისი ეფექტი ვერ ექნება პრევენციულ ზომებს თუ არ იქნება საყოველთაო შეთანხმება. ამ სეგმენტში ორი საკითხი რჩება კრიტიკული:

8.1. საეკლესიო მსახურეებისა და ღონისძიებების იმგვარად წარმართვა, რომ მოსახლეობის ინფიცირების რისკები არ არსებობდეს. ამგვარი რისკების მოხსნა შესაძლებელია მხოლოდ არგუმენტირებული, მონაცემებსა და ფაქტებზე დაფუძნებული ანალიზის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილებებით.

8.2. სასულიერო პირების მიერ წარმოებული რიტორიკა მედიასა და სოციალურ ქსელებში შესაძლოა რიგი ახალი ტენდენციების მაპროგნოზირებელი გახდეს. აღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა მოხდეს საპატრიარქოსთან კომუნიკაცია, რათა შესაბამისი ფორმატით მოხდეს გადაწყვეტილების მიღება და არ შეიქმნას ნეგატიური ფონი, რომელიც არამხოლოდ მოსახლეობის ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას, არამედ ეკონომიკასაც დააზიანებს. პანიკა, შიში და დესტაბილიზაცია შესაძლებელია გამოწვეულ იქნეს მოსახლეობის ემოციური მდგომარეობით კრიზისის დროს, რომელიც აუცილებლად გახდება ახალი კრიზისული ტალღების მიზეზი.

9. მზაობა მარბი ნაკადისთვის უცხო ევყენებიდან და ოკუპირებული ტერიტორიებიდან

ოკუპირებულ რეგიონებთან მიმართებაში დასამუშავებელია კონკრეტული სამოქმედო გეგმა მოქალაქეთა გაზრდილი ნაკადის პირობებისათვის, ისევე როგორც ერთდროულად დაბრუნებული დიდი რაოდენობით ემიგრანტების.

დაბრუნებული ემიგრანტებისთვის შემუშავდეს მოკლევადიანი გეგმა კარანტინისათვის და შემდგომი თვით-რეალიზებისათვის, რომელიც ადეკვატური იქნება ათასობით თანამოქალაქის ერთდროული დაბრუნებისთვის.

9.1. შემუშავდეს გეგმა დაბრუნებული მოქალაქეების სრულფასოვანი კარანტინისა და სამედიცინო მომსახურების უზრუნველყოფისათვის.

10. უმუშევრობის პრობლემა და დასაქმება

შექმნილი სიტუაცია ათეულ ათასობით ადამიანს უმუშევარს ტოვებს. ემიგრანტებს, რომლებიც ერთ-ერთი ძირითადი წყარო იყო ქვეყანაში შემოდინებული ფულადი რესურსის, დაბრუნება უწევთ და ეს წყაროც იკეტება. ამ პირობებში, კი განსაკუთრებით უნდა ვიფიქროთ დასაქმების და ადგილობრივი წარმოების სწრაფად აწყობის პრობლემებზე. ამ პრობლემებთან გამკლავების ინსტრუმენტები ხშირად იკარგება ინსტიტუციური ცოდნის გადაცემის პროცესი, და ამ რეკომენდაციების ერთ-ერთი მიზანიც არსებული რესურსების შესახებ შეხსენებაა.

10.1. დასაქმების ნაწილში ეფექტური იქნება თუ ჩაერთვება HR.GOV.GE და დაამუშავდეს უმუშევრად დარჩენილი ადამიანების ბაზას, მათი ცოდნის, გამოცდილებისა და უნარების მიხედვით.

10.2. ეკონომიკური უსაფრთხოებისათვის მიზანშეწონილია სწრაფი და ეფექტიანი კომუნიკაციის აწყობა მცირე მეურნეობებთან, სასათბურე, სასაქონლე-სასაწყობე და ა.შ. რათა მათთან მიემართოს ახალი სამუშაო ადამიანური რესურსი, შესაბამისი უნარების, ცოდნისა და გამოცდილების მიხედვით.

11. განათლების უწყვეტობა

პანდემიის პერიოდის გახანგრძლივებამ, მნიშვნელოვანია არ გამოიწვიოს განათლების სისტემის უწყვეტობის დარღვევა. ქვეყნის დედაქალაქში, სადაც კომპიუტერიზაციის მაღალი დონეა კვლავ რჩება პრობლემები განათლების Online რეჟიმზე გადასვლისას. რეგიონებში კი ეს ვითარება უფრო კრიტიკულია, რადგან უამრავ ოჯახს როგორც პედაგოგების, ისე სკოლის მოსწავლეების მხარეს უბრალოდ არ აქვთ ინტერნეტი, ან შესაბამისი მოწყობილობა. განათლების სისტემის უწყვეტობა მნიშვნელოვანია მოსახლეობის ემოციური მდგრადობისთვის კრიზისის პერიოდში, ისევე როგორც ეკონომიკური უსაფრთხოების კომპონენტში. ამ ნაწილში განათლების სამინისტროს, ასევე განათლების მართვის საინფორმაციო სისტემას EMIS-ს გააჩნია საკმარისი ადამიანური და ტექნიკური რესურსი, რათა დაამუშაოს ახალი პლატფორმა.

11.1. საკლასო მეცადინეობები მიმდინარეობს ერთიანად დადგენილი განათლების პროგრამის მიხედვით. შესაბამისად, ახლა როდესაც მასწავლებლები და სკოლები ინდივიდუალურად ცდილობენ სხვადასხვა სისტემების სწრაფად მორგებას და მათი მეშვეობით პროცესის გაგრძელებას, უამრავი პრობლემა წარმოიქმნება. პრობლემები არამხოლოდ ტექნიკური ხასიათის, არამედ ინტერაქციის, ინფორმაციის გადაცემის, სასწავლო პროცესის ეფექტიანობის და ა.შ. რაკი სასკოლო განათლების პროგრამა დადგენილია, არ არის საჭირო ქვეყნის მასშტაბით ათასობით მასწავლებელმა ათიათასობით მოსწავლეს ესაუბროს ამ ფორმატით. შესაძლებელია ჩაიწეროს, ან პირდაპირი ტრანსლაცია გაკეთდეს სპეციალურად მოწყობილი საკლასო ოთახიდან ერთი პედაგოგის გაკვეთილის, მას დაემატოს რამოდენიმე ასისტენტი ვინც კითხვებზე უპასუხებს მოსწავლეებს ინტერნეტ ჩატში, ხოლო გამოკითხვა შესაძლებელია ინტერაქტიული ტესტირებით.

12. კიბერ უსაფრთხოებისა და ეროვნული უსაფრთხოების რისკების დამუშავება

მთავრობისა და მსხვილი ორგანიზაციების კომუნიკაცია გამომდინარე პანდემიის მოცემულობიდან ინტერნეტ სივრცეში ერთბაშად ინაცვლებს. უკვე მოხდა რამოდენიმე ინციდენტი კიბერ სივრცეში, რომელიც მათ შორის ეხებოდა საქართველოს მოსახლეობის პირადი მონაცემების გავრცელებას. სამწუხაროდ, ეს ვითარება ხელს აძლევს კრიმინალს და უცხო ქვეყნის სპეცსამსახურებს, რომლებიც შეეცდებიან ისარგებლონ შექმნილი ვითარებით. ეს ვითარება კი უფრო მოწყვლადს გვხდის საფრთხის სხვადასხვა ვექტორის მიმართულებით.

12.1. სამთავრობო და სტრატეგიული კომუნიკაციის პირობებში მთავრობამ უნდა დაამუშაოს სპეციალური სამსახურების გეგმები და კომპეტენციები კრიზისის პირობებში მუშაობისათვის. მათ შორის სამთავრობო და სტრატეგიული კომუნიკაციების კუთხით მიზანშეწონილია სპეციალურ რეჟიმზე გადავიდეს: იუსტიციის სამინისტროს მონაცემთა გაცვლის სააგენტო, თავდაცვის სამინისტროს კიბერუსაფრთხოების ბიურო, შსს ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის კიბერ დანაშაულთან ბრძოლის სამმართველო და სხვა მომიჯნავე კომპეტენციის საქვეუწყებო ერთეულები.

12.2. სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მიერ მნიშვნელოვანია დამუშავდეს გეგმა უშუალოდ კრიზისულ პერიოდში, როგორ გაგრძელდება საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესების მხარდაჭერა მოცემულ რეალობაში.

ამ კრიზისმა გვიჩვენა, რომ ჩვენ გვჭირდება ტექნოლოგიური ექსპერტიზის გუნდი, რომელსაც შეუძლია ქვეყნის მასშტაბით თავი მოუყაროს შესაბამის ხალხს, როცა საჭიროა და შეუძლია გადაწყვიტოს პრობლემები. მონაცემებზე და ანალიზზე დაფუძნებული მართვით და არა იმპულსური, პოლიტი-პოპულიზმით!

ლაშა პატარია

უსაფრთხოების ექსპერტთა კავკასიის აკადემიის
დამფუძნებელი და დირექტორი